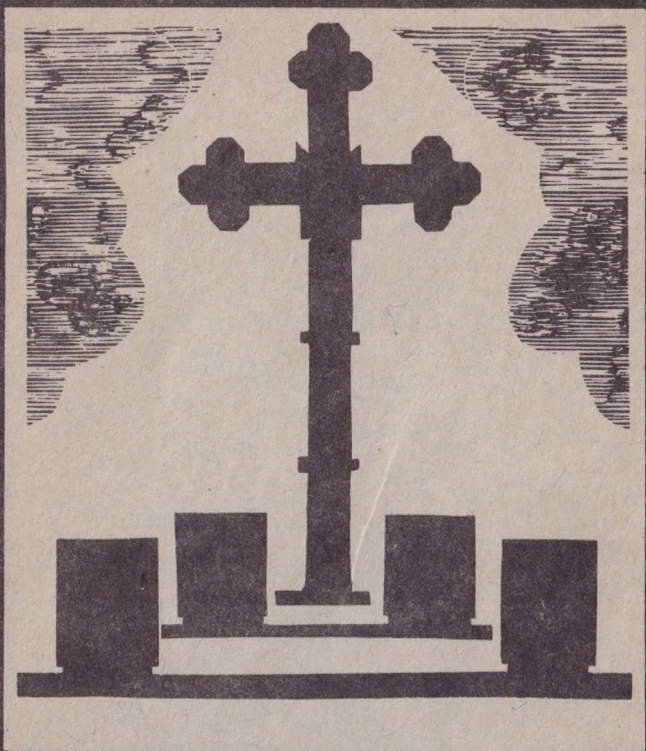

Už
mylimą
Tėvynę

UŽ MYLIMĄ TĖVYNĘ

Alantos kraštas jų nepamirš

**Medžiagų surinko ir spaudai
parengė A.Šiukščius**

1991 metai

Ir kai tamsiąją naktį palaukėse
Vaikščios baugios ugnelės liepsnos
Tai žinosim - jūs sielos ten šaukiasi

Žengt garbėn, jeigu žūti dėl jos.

K.Inčiūra

"Už mylimą Tėvynę jie paaukojo savo gyvybes" - užrašas ant paminklo - bendro kapo Alantos kapinėse.

Kunigas Genevičius Alantai skirtame eilėraštyje rašė:

Maldaujam Dievo palaimos,
Savyje ieškome jėgos,
Atlikti pareigas lemties,
Šviesa sušvist virš dabarties.

Lemtis, skirta visai Lietuvai, neaplenkė ir alantiškių: juk esame vienos tautos dalelė, tautos, pergyvenusios sau Dievo duotus išbandymus. Norisi, kad sušvistume virš dabarties, prisimintume praeitį, iš kurios "...Tavo vaikai te stiprybę semia".

Buvo visko: ir garbingų kovų, ir pralaimėjimų, o gal daugiausia - kraujo ir neilgų laisvės metų. Visa tai neaplenkė ir mūsų, alantiškių,

Buvo mūsų krašte ne vienas žymus, geras žmogus, ne vienas šviesus protas. Tačiau daugumą sudarė darbštūs ūkininkai - nuoširdūs, paprasti, svetingi lietuviško kaimo žmonės. Ant savo pečių jie pernešė visas negandas, dirbo kasdienį darbą ir, esant reikalui, aukojė savo gyvybes.

Iš Alantos apylinkių yra poetas ir vertėjas V. Zagorskis-Ažukalnis, gyvenęs caro laikais, čia gyveno ir dirbo "Varpo" pradininkas J. Gaidys-Gaidamavičius, ar-

cheologas ir rašytojas P.Tarasenka. Iš čia kilęs teologijos profesorius ka-
nauninkas F.Kemėšis. Nepriklausomybės
kovose bei eidami tarnybines pareigas
žuvo: leitenantas P.Telksnys (palaidotas
Runionių kapinaitėse), kiti savanoriai -
A.Ivaškevičius, S.Gerdvilis, A.Kniburys,
A.Žigelis.

Iš Alantos išstrėmė mokytoją J.Puodžių,
daugelį darbščių ir dorų žemdirbių,
tarnautojų, kitų profesijų žmonių. Ne
vienas jų liko amžiams gulėti Sibiro pla-
tybėse, tarp jų ir profesorius F.Kemėšis.

Alantos parapijos Kaniūkų kaime gimė
ir augo ilgiausiai išlikęs gyvas Lie-
tuvos partizanas A.Kraujelis, garbingai
žuvęs - nusišovęs, bet nepasidavęs
priešams. Apie jį sukurtos beveik
legendos, o jo veikla prašyte prašosi
išsamaus tyrinėjimo ir įvertinimo.

Tačiau, deja, iš čia kilęs ir
žiaurusis bolševikas A.Navikas, skandinęs
visą valsčių kraujuje. Šia žeme
vaikščiojo ir retkarčiais tebevaikšto
partizanų išdavikas ir provokatorius
V.Petronis, čia klajojo kitas judas -
A.Radzevičius, daugiau žinomas Tarzano
slapyvardžiu. Kur gėris, ten atsiranda ir
blogis. Teteisia juos sąžinė ir Dievas.

Kentėjo alantiškiai carų laikais,
šiose apylinkėse smarkiai kautasi su
bolševikais 1919 metais. Tačiau viską
nustelbė 1941 metai - trėmimas ir
pakartotinė bolševikų okupacija. Pradėjo
lietis nekaltų žmonių kraujas, siautėjo
NKVD kareivių būriai, nuo jų neatsiliko
žiaurumu (gal net viršijo) vietinių

kolaborantų-skrebų gaujos. Kas nežino prie Ažugirių kaimo paplentėje sušaudytų 6 žmonių, Zapijuvkos žudynių, kitų įvykių. Dar 1989 metų pabaigoje laikraštis "Pirmyn" rašė apie "kruvinąją naktį Alantoje". Tiesa privalo būti atstatyta.

Birželio 3 dieną Alantos kapinių žemė priglaudė kelių partizanų, surastų buvusio "skrebyno" kieme, palaikus. Tik dabar pradėjo ryškėti kunigo K.Šimašio asmenybė, kurio įrašais bažnyčios mirimų knygosė čia pasinaudota. Visai neseniai sužinota apie rezistentą K.Kazlą, saugumiečių suimtą 1959 metais ir po savaitės paleistą beveik pirštu nepalietą. Tai labai įdomi istorija, kaip KGB rezgė savo pinkles. Teberezga ir dabar... Laikas atskleidė daug ką ir, tikėkimės, dar atskleis. Tik nebūkime abejingi ir nemindžiokime savo istorijos. Juk anūkai gali prakeikti mus už tokį abejingumą.

Šioje knygelėje daugiausia vietos skiriama alantiškiams partizanams, surinkta beveik viskas, ką buvo galima apie juos sužinoti. Nešigilinta į jų kovas, kitus dalykus. Žiūrėta į juos daugiau iš žmogiškojo taško, kad būtų galima įvertinti kaip žmones. Tai asmenys, tikrai nusipelnę ypatingos pagarbos. Paskaitykite trumpas jų biografijas (kai kurių ypatingai šykščias), tačiau nuomonę susidarysite. Kas gali išdrįsti sakyti, kad tai buožės, stambių žemvaldžių sūneliai (prisiminkite, vieno jų šeima teturėjo 18 arų žemės), "buržuaziniai nacionalistai" ir

t.t. Ar išdrįs kas smerkti tuos, kurie žinojo, kad žus, kad nebėra kitos išeities, viskas jau prarasta, o svajotoji laisvė jau nebepasiekiama? Įsijauskite, kokia neviltis buvo apėmusi partizaną, sukūrusį dainą:

Nebelaukit jūs, mūsų sesutės,
Nesugrišim laisvais sakalais...

Ir vis dėlto jie nepasidavė, žuvo nenugalėti. Savo kraujo auka jie priartino mus prie Kovo 11-sios, prie sausio 13-osios, kada kita karta, kiti jų pasekėjai aukojosi save už visus. Jeigu ne JIE, kažin ar būtume mes.

Juk Papartėlis sakė: "Mūsų kraujas nenueis veltui..."

Norisi, kad dabartinė karta, paskaičiuotų šį leidinėlį, susimąstytų ir paklaustų save: "O kaip aš elgčiausi jų vietoje?"

A.Šiukščius

KONSTANTINAS ŠIMAŠIS

(gimęs 1888 metais, Alantoje nuo
1941.01.21 iki 1955.05.24)

Klebonas Šimašis greičiausia nuo Vainuto, nes grįžęs iš lagerio ten apsigyveno pas gimines ir Vainuto šventoriuje palaidotas. Kunigu iššventintas 1913 metuose. Vikaravo Balninkuose, Vaškuose. Po karo gyveno Vilniaus krašte, klebonavo Dūkšte ir reiškėsi kaip veiklus lietuvis ir visuomenininkas. Lenkai jo neapkentė ir 1927 metais ištrėmė į Lietuvą. Klebonavo Alizavoje, o paskui Aleksandravėlėje. Paskutinė jo klebonavimo vieta - Alanta.

Teko jam čia būti per karus ir visus neramiuosius laikus. Jam reikalingas visuomeninis veikimas, o laikai tam buvo netinkami. Ūkio nebuvo, bet jis ir nebuvo ūkio žmogus. "Tai ne Vyšniauskas"

-sakydavo bažnyčios tarnai. Buvo uolus ir griežtas bažnytinės tvarkos atžvilgiu. Iš aukšto žiūrėjo į vikarus. Po karo tvarkė sužalotą bažnyčią, sudėjo išdužusių langų stiklus, užlopė sviedinių padarytas skylės, aptvėrė kapines, apdengė kleboniją, remontavo vargonus. Buvo taupus. Daug dėmesio skyrė katekizacijai, raštinės tvarkymui, statistikų registracijoms. Didelis jo darbas - 1944 m. parašyta Alantos bažnyčios monografija.

Jį 1945 metais suėmė ir porą mėnesių išlaikė Vilniuje. Manydami, kad nebegriš, klebono pareigoms atsiuntė kunigą Morkvėną. 1950 metų pavasarį vėl suėmė ir nuteisė 10 metų kalėjimo, išvežė į

Novočerkaską prie Dono. Kaip ligonį 1955 metų vasario 8 dieną paleido. Parvyko pas gimines ir per Šv. Juozapą nuo insulto staigiai mirė.

(Iš kunigo K.Girniaus
apybraižos "Mano miela
Alantos parapija")

**PIRMOSIOS ALANTISKIŲ AUKOS
(1941 METAI)**

1. Čečergis Zigmantas, Jono
Žemdirbys. Nevedęs, Gimęs Laičių
kaime.
Mirė Ukmergės ligoninėje sužeistas
kovoje su bolševikais 1941.06.26
2. Ramanauskas Kazys, Mykolo
Siuvėjas. Vedęs. Gimęs 1905m. Alantos
miestelyje.
Nušovė bolševikų kareiviai sėdintį
griovyje 1941.06.25
3. Ruzgas Andriejus, Petro
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1905m. Alantos
miestelyje.
Netikėtai nušovė bolševikų kareiviai
1941.06.25
4. Šubas Laurynas, Tomo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1906m.
Bareikių kaime.
Nušovė užfrontėje likę bolševikų
kareiviai 1941. 06.29

**BOLŠEVIKINIŲ REPRESIJŲ AUKOS ALANTOS
KRAŠTE (1944-47 METAI)**

- 1. Adomėnas Serapinas, Zigmo**
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1905m.
Padvarnių kaime.
Nušautas NKVD kareivių Inketrio
vienkiemyje 1944. 09.17
- 2. Ažubalis Juozapas, Jurgio**
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1919m.
Antaliežių kaime.
Nušautas Alantos skrebų už vengimą
eiti sovietinën armijon 1945.04.10
- 3. Babelis Vladislovas, Jono**
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1913m.
Padvarnių kaime.
Nušautas skrebų Užulėlių kaimo
Rožytės kalne 1945.04.12
- 4. Baranauskas Henrikas, Modesto**
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1919m.
Motiejūnų kaime.
Nušautas Alantos skrebų Vastapų kaime
1945.05.29
- 5. Burbulis Boleslovas, Silvestro**
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1919m.
Dauniškio vienkiemyje.
Nušautas Alantos skrebų Antaliežių
kaime 1945.04.10
- 6. Bražėnas Juozas**
Žemdirbys.
Nušautas NKVD kareivių kartu su
Vižiniu Petru 1945.02.29

7. Dačinskas Jonas, Jono
Gimęs 1915m. Lietuvos kariuomenės
leitenantas (partizanų būrio vadas).
Nušautas NKVD Zapijuvkoje 1945.05.29
8. Galinis Juozapas, Jono
Žemdirbys. Našlys. Gimęs 1904m.
Antanavos vienkiemyje.
Užmuštas Alantos NKVD būstinėje
tardant 1945. 02.13
9. Gelažauskas Antanas, Justino
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1929m.
Gruodžių kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Sungavičių dvaro
(Videniškio par.) lauke gaudydami į
sovietinę armiją 1944.12.29
10. Gerdvilis Antanas, Prano
Tarnautojas. Vedęs. Gimęs 1914m.
Sušaudytas Lukiškių kalėjime 1945m.
11. Grigas Antanas, Kazimiero
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1919m.
Varnasalio vienkiemyje.
Nušautas NKVD kareivių Skiemonių
parapijos Kirkyzų kaime 1945.07.12
12. Grigas Vytautas, Kazimiero
Gimęs 1924m. Toliau viskas kaip ir
Antano (abu broliai).
13. Juras Juozapas, Juozapo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1925m.
Paąžuolių dvare.
Nušautas einant Alantos dvaro
vieškelio kirsti malkų NKVD kareivių
1944.12.12

14. Čečergis Steponas, Mateušo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1918m.
Nušautas paplentėje už Leliūnų varant
kartu su kitais tardyti į Uteną
1944.12.29
15. Kavaliauskas Alfonsas, Jono
Žemdirbys. Vedęs. Gimė 1903m. Iš
Alantos valsčiaus.
Mirė Utenos ligoninėje nuo šautinės
žaizdos 1950. 09.28
16. Kazlas Juozas, Prano
Kalvis. Gimęs 1903m.
Žuvo Kolymos šachtoje 1953m. Paimtas
gyvas pas Kazlą Povilą.
17. Kastanauskas Juozas, Juozo
Gimęs 1911m. Mirė (žuvo?) 1946.11.29
18. Kazakevičius Zigmās
Tarnautojas. Vedęs. Gimęs 1914m.
Buvo Alantos partizanų vadas. Žuvo nuo
NKVD kareivių 1945m.
19. Kukta Leonas, Bronislavo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1927m. Iš
Antaliežių kaimo.
Nušautas Alantos skreby, gaudant 4
sovietinę armiją 1945.04.10
20. Kemėšis Fabijonas
Teologijos profesorius-kanauninkas.
Gimęs Vastapų kaime.
Nukankintas NKVD Šilutės konclageryje.

21. Katinas Juozapas, Simono
Batsiuovys. Vedęs. Gimęs 1916m.
Šilinkos kaime.
Suimtas 1944m. NKVD kareivių ir
nužudytas Vorkutos lageriuose, bandant
bėgti.
22. Lasys Bronislavas, Jokūbo
Žemdirbys. Nevedęs. Iš Antaliežių
kaimo. Gimęs 1921m.
Nušautas Antaliežių kaime 1947.04.27
23. Liškauskas Stasys, Stasio
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1910m. Iš
Šimotiškių kaimo.
Nušautas kaip vengiantis eiti
sovietinėn armijon. Nušovė skrebai
1945.04.22
24. Maciulevičius Juozas, Antano
Alantos pašto viršininkas. Vedęs.
Gimęs 1888m.
Nušautas už Leliūnų Alantos skrebų,
varant į Uteną tardyti 1944.12.29
25. Marcinkevičius Adolfas, Stanislovo
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1910m. Iš
Semeniškio kaimo.
Mirė Panevėžio karo ligoninėje
peršautas NKVD kareivių 1945.04.23
26. Maželis Alfonsas, Prano
Moksleivis. Nevedęs. Gimęs 1924m. Iš
Avilčių kaimo.
Suimtas NKVD kareivių ir nušautas
Alantos miške prie Pakryžės
vienkiemio. 1944.12.05

27. Mackevičius Simonas, Julijono
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1914m.
Debeikių vienkiemyje.
Nušautas savovienkiemyje bėgant nuo
NKVD kareivių (buvo Lietuvos
policininkas) 1944.12.2
28. Mačionis Abdonas-Vitalis, Ambraziejaus
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1914m. Alantos
valsčiaus Krivičių vnk.
Nušovė NKVD kareiviai Gulelių
vienkiemyje Leliūnų valsč. 1945.06.19
29. Matelionis Kazimieras, Jono
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1919m.
Klabinių kaime.
Nušovė NKVD kareiviai gaudydami
sovietinën armijon 1944.12.17
30. Matelionis Antanas, Jono
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1909m.
Klabinių kaime.
Žuvo taip pat kaip ir brolis
Kazimieras.
31. Medeiša Alfonsas, Mykolo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1919m.
Jaruliškių kaime.
Nušautas NKVD kareivių Migiškių
miškelyje 1945. 07.22
32. Mikelevičius Vladislovas, Felikso
Batsiuvys. Vedęs. Gimęs 1910m.
Šilinkos kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Ažumakio miške
1944.12.28. Palaidotas Gruodžių kaimo
kapinaitėse.

33. Mikelevičius Pranas, Felikso
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1922m.
Šilinkos kaime.
Dirbanti Alantos tarybiniame ūkyje
suėmė NKVD kareiviai ir subadė 1944.
12.13
34. Pagalys Fabijonas, Jurgio
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1915m.
Alantos kaime.
Peršovė Alantos skrebai už Leliūnų
kartu su kitais 1944.12.29
35. Puodžius Boleslovas, Povilo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1927m.
Spulių kaime.
Nušautas NKVD kareivių kratos metu
Pakalniuose 1947.12.16
36. Raupelis Antanas, Jokūbo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1926m.
Paąžuolių kaime.
Nušautas Antaliežių kaime 1945.03.30
37. Rinkūnas Vaclovas, Juozapo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1918m.
Šunakojų kaime.
Nušovė NKVD kareiviai gaudydami vyrus
į sovietinę armiją einantį vieškelio
1944.12.12
38. Sabaiiauskas Antanas, Antano
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1911m.
Adomiškio kaime.
Subadė miške durtuvais NKVD kareiviai,
gaudydami vyrus į sovietinę armiją
1944.09.19

39. Statauskas Kazimieras, Bronislavo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1919m.
Svobiškėlio vienkiemyje.
Nušovė Alantos skrebai su NKVD
kareiviais varydami suimtą iš
Vaikšniūnų 1944.12.6
40. Steiblys Vytautas, Juozapo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1914m.
Zapijovkos kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Zapijovkoje
1945.05.29
41. Steponėnas Juozapas, Antano
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1916m.
Juotiškių kaime.
Nušovė NKVD kareiviai, gaudydami vyrus
sovietinėn armijon Padvarnių pievoje
1944.12.12
42. Steponėnas Pranciškus, Motiejaus
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1922m.
Svobiškio kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Zapijovkoje
1945.05.29
43. Šeikis Kazimieras, Benedikto
Žemdirbys, Vedęs. Gimęs 1887m.
Zapijovkos kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Zapijovkoje
1945.05.29
44. Šeikis Albinas, Kazimiero
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1921m.
Zapijovkos kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Zapijovkoje
1945.05.29

45. Šeikis Juozapas, Zigmanto
Žemdirbys. Nevedęs. Gimė 1920m.
Zapijuvkos kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Zapijuvkoje
1945.05.29
46. Stasiukonis Baltrus
Pašto tarnautojas. Vedęs. Gimęs 1905m.
Nušautas Alantos skrebų už Leliūnų
paplentėje, varant į Uteną 1944.12.29
47. Tamašauskas Vitalis, Antano
Tarnautojas, batsiuvys. Vedęs. Gimęs
1906m. Alantos miestelyje.
Suimtas NKVD kareivių, sumuštas ir
nušautas prie Naujosios Karalinos
1944.12.11
48. Telksnys Napoleonas, Antano
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1920m.
Runionių kaime.
Nušautas Pabradės poligone, kad
atbaidytų kitus nuo bėgimo iš armijos
1944.12.28
49. Telksnys Mykolas, Jono
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1926m.
Dėginių kaime.
Nušautas Alantos trėmimo grupės,
norint ištremti į Sibirą 1944.12.28
50. Telksnys Serapinas, Juozapo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1923m.
Runionių kaime.
Nušautas NKVD kareivių prie Užumakio
ežero 1945. 06.28. Palaidotas Gruodžių
kapinėse.

51. Tumėnas Konstantinas, Pranciškaus
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1921m.
Trumponių kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Migiškių
miškelyje 1945. 07.22
52. Tursa Juozapas, Petro
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1914m.
Bareikių kaime.
Nušovė NKVD kareiviai Bareikių kaime
1945.11.17
53. Telksnys Teofilis, Stasio
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1907m.
Nušautas už Leliūnų pakelėje Alantos
skrebų, varant į Uteną 1944.12.29
54. Umbrasas Antanas, Rapolo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1915m.
Mediniškio kaime.
Mirė Utenos ligoninėje peršautas NKVD
kareivių, norėdamas išvengti tarnybos
sovietinėje armijoje 1944.10.29
55. Valeika Mykolas, Antano
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1914m.
Juodiškio kaime.
Nušovė NKVD kareiviai lauکه Ščiuvio
vienkiemyje Balninkų parapijoje, kaip
vengiantį tarnybos sovietinėje
armijoje 1944.12.13
56. Vanagas Petras, Juozapo
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs 1908m.
Klabinių kaime.
Nušautas NKVD kareivių dieną einant iš
kaimyno 1944.12.17

57. Vižinis Bronislovas, Gabrieliaus
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1919m.
Adomiškio vienkiemyje.
Nušautas NKVD kareivių Mindučių kaime
Molėtų parapijoje. 1945.02.21
58. Vižinis Petras, Gabrieliaus
Žemdirbys. Vedęs. Buvo policininku
vokiečių okupacijos laikais. Gimęs
1918m. Adomiškio vienkiemyje.
Nušautas NKVD kareivių slėptuvėje
Sikūnių kaime 1945.02.9
59. Vildžiūnas Danielius
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1925m.
Nušautas 1945.07.15 Vaikšniūnuose NKVD
kareivių bunkeryje su Kazakevičiumi.
60. Zavackas Alfonsas, Jokūbo
Žemdirbys. Nevedęs. Gimęs 1923m.
Pavirinčių kaime
Nušautas skrebų kaip vengiantis
tarnauti sovietinėje armijoje
Vilijočių kaime 1945.04.22
61. Žvinys Aleksandras, Jono
Žemdirbys. Vedęs. Gimęs Sikariškių
kaime.
Nušautas NKVD kareivių besislapstant
Sikariškių kaime 1945.07.17
62. Žvinys Danielius, Vincento
Batsiuovys. Invalidas. Nevedęs. Gimęs
1905m. Gaigalų kaime.
Nušautas NKVD kareivių Gaigaluose
1945.06.18

63. Šulskus Antanas
Žinoma, kad sušaudė skrebai Petruvkos kaime. Gali būti palaidotas Gruodžių kaimo kapinaitėse.
64. Šulskus Alfonsas, Juozo
Gimęs 1919m. Sirgdamas slapstėsi namuose.
1945 metais, NKVD apsupus namus, buvo suimtas ir išvežtas į Alantą, kur dingo be žinios.

JIE ŽUVŲ 1947-65 METAIS
(Alantos krašto partizanai)

**ADOMAS BYTAUTAS
(GARSAS)**

1928 - žuvo 1951.12.25 Padvarniuose
(buv. "Spalio" kol.) su J.Žigeliu
(Ilgūnu)

Gimė Meilelėje (greta Šilinkos kaimo). Šeimą buvo neturtinga, tėvai dirbo "iš pusės" Prūsienės žemę. Jos malūne ir gyveno. Vaikų šeimoje buvo trys broliai ir dvi seserys. Vyresnysis brolis dingo be žinios vokiečių okupacijos metais. Dar gyvi brolis Česlovas ir dvi seserys.

Adomas baigė tris pradžios mokyklos klases, nelabai norėjo mokytis, tačiau dirbdavo nuoširdžiai. Iki pašaukiant į sovietinę armiją dirbo kalvio padėjėju Alantos tarybiniame ūkyje. Norėjo, kad ateity geriau gyventų visa šeima, troško visiems laimės. Niekuomet neprarado vilties, tikėjo šviesesne ateitimi. Charakterį turėjo tvirtą, pastovų, savo sprendimus visada įvykdydavo.

Okupantams buvo nusprendęs vis tiek netarnauti, todėl 1949 metais, paimitas į sovietinę armiją, neliko joje. Pabėgo iš Klaipėdos kartu su B.Šikumi (Vijūnu) ir sugrįžo į savo kraštus. Priesaiką jau buvo priėmę, todėl pabėgo ginkluoti. Galima įsivaizduoti, kaip nelengvai pavyko jiems pasiekti Alantos apylinkes -visa Lietuva knibždėte knibždėjo KGB kareivių ir skrebų.

Namuose ilgai nesirodė ir atėjo tik po 2-3 mėnesių. Šeimą apie Adomo pabėgimą sužinojo pirmiausia iš kaimynų. Naktimis skrebai vis ruošdavo pasalas, tikėjosi sučiupti ateinantį į namus.

Apsilankydavo dažniausiai vienas arba per ryšininkus prašydavo ką nors perduoti. Saviškiai palydėdavo per Adomiškį į Avilčių pusę ir atsisveikindavo prie kelio, vedančio į Tijūniškį.

Šeimą ištrėmė į Sibirą 1951 metais, kur sužinojo apie Adomo žuvimą iš jo merginos laiško.

Užkastas nežinia kur Molėtų skrebų kartu su J.Žigeliu. Judviejų palaikų buvimo vietą vis dar tebegaubia paslapties skraistė.

Pasakojo brolis Česlovas, gyvenantis Anykščiuose

VLADAS IVAŠKEVIČIUS
(GINTARAS)

1925 - žuvo 1950m. pavasarį su
Mikelevičiumi Stasiu (Bijūnu) prie
Meilelės

Vienas iš jų giminės buvo Lietuvos
Nepriklausomybės kovų savanoris, žuvęs
1919.11.15 (Antanas).

Gimė ir gyveno Piešiškėse. Tėvas buvo
siuvėjas, o motina tarnaudavo pas žmones
(net ir Kaune). Žemės teturėjo tik 18
arų, todėl gyvenimas nelepino vaikų -
Joanos ir Vlodo.

Jis iš mažens buvo geras vaikas:
darbštus, visada geros nuotaikos. Jei tik
kas paprašydavo kuo nors padėti,
niekuomet neatsisakydavo.

Vokiečių okupacijos metais vos
nepateko į darbus Vokietijoje, nes buvo
iš neturtingos šeimos ir gal todėl kai
kam atrodė įtartinu. Valsčiuje pasiūlė
eiti tarnauti pas ūkininkus pusberniu už
vežimą malkų, naminio milo kostiumą ir du
maišus avižų. Paėmė pas save Mačionis -
labai geras žmogus. Sesuo taip pat išėjo
tarnaite.

Grižus bolševikams ir paskelbus
mobilizaciją Vladas labai nenorėjo eiti į
sovietinę armiją. Prikibo Alantos NKVD,
išsišaukė pas save. Jis neturėjo metrikų,
todėl išvežė į Utenos kalėjimą, o iš ten
vežė į Rusiją. Degulių stotyje iššoko iš
traukinio ir parėjo į namus. Sūnus
dezertyravo, todėl prie tėvų pradėjo
kibti saugumiečiai. Navikas, valsčiaus
pirmininkas, vis įkalbinėjo eiti į

armiją, motina tą patį patarė, bijodama, kad gali būti jos sūnus nušautas, subadytas durtuvais, kaip jau buvo nukankinti kai kurie alantiškiai. Vladas apsisprendė:

- "Kas bus, tas bus. Aš žūsiu kare, jūs liksit, gyvos". (Tėvas buvo jau miręs 1944 metais). Pabuvęs namuose keturias dienas, prisistatė į Uteną, iš kur pateko Austrijon, vėliau Vengrijon. Kol apmokė, baigėsi ir karas su vokiečiais. Norėjo Vengrijoje ir pasilikti, tačiau tėviškės trauka padarė savo.

Kai grįžo iš karo tarnybos, namuose pradėjo lankytis partizanai, prašydami tai šiekios, tai kitokios pagalbos, palaikyti ryšius su kitais. Kadangi Vladas draugavo su Petroniu iš Spulių, tas, suimtas Skudutiškyje, pasakė ką tik žinojo apie Vladą. Jau tuomet ir fotografas Tareilis pranešė, kad Petronis išdavinėja kitus.

Vladas, norėdamas išvengti suėmimo, slapstėsi pas patikimus žmones. Tuomet NKVD kareiviai pradėjo jo ieškoti: rengdavo pasalas, klausinėdavo motiną apie sūnų. Ta vis teisindavosi, kad nežinanti: kažkur dingęs be jos žinios. Pirmininkas įkalbinėjo, kad jis pasirodytų, ateitų Alanton. Tuo 'arpu partizanai prikalbino dėtis prie jų, nors Vladas iš pradžių dar vis svarstė, būtų net pasą pakeitęs, tačiau neturėjo pinigų apmokėjimui už tai.

Taip ir prasidėjo sunki partizano dalia - dėl Petronio teko išeiti į mišką (buvęs "draugas" padarė paslaugą).

Vladas buvo J.Petrausko (Laimučio) būryje. Žuvo netoli Meilelės malūno (dabar ten tvenkinys). Spėjama, kad užėjo ant pasalos kartu su S.Mikelevičiumi (Bijūnu), išduoti parsidavėlių žmonių.

Mama vis verkdamo, laukdama sūnaus pareinant iš miško. O jis bijodavo, kad neužtrauktų nelaimės saviškiams. Tačiau motiną ir seserį, kaip partizano artimuosius 1949 metais ištrėmė į Sibirą, kur jos abi labai vargo, netgi grįžtant liko skolingos.

Iš šeimos liko viena Joana (dabar Remeikienė), beveik akla, gyvena netoli tos vietos, kur žuvo brolis Vladas. Nelengvas jos gyvenimas ir dabar, ypač žiemą šalčio persmelkiamame pastate...

Pasakojo J.Remeikienė-Ivaškevičiūtė, gyvenanti Meilelės kaime.

**JUOČEPYS JONAS
(DARIUS)**

1929 - žuvo 1950m. prie Vastapų kaimo.

Apie jį kol kas nepavyko daugiau sužinoti, tačiau tikiuosi, kad tas bus padaryta. Tuščių vietų neprivalo būti, kadangi dar gyvas ne vienas jį pažinojęs žinogus.

Artimiesiems, atrodo, tai nelabai svarbu.

KRAUJELIS ANTANAS
(paskutinis slapyvardis - Siaubūnas)

1928 - nusišovė 1965.03.17 Utenos
rajonu Papiškių kaime nenorėdamas
pasiduoti kagėbistams

Gimė ir augo Alantos valsčiaus Kaniukų kaime. Tėvai turėjo 11,5 ha žemės. Be jo šeimoje dar augo šešios seserys. Šeima net du kartus buvo tremta į Sibirą ir galutinai sugrižo tik po Antano žuvimo.

1965 m. balandžio 2 d. "Valstiečių laikraščio" Nr.39 (2924) paskutiniame puslapyje buvo išspausdinta žinutė "Likviduotas banditas". Joje rašoma: "Ilgą laiką Utenos rajone plėšikavo A.Kraujelis. Jis užpuлдavo žmones, reikalaudavo iš kolūkiečių duoklės. Saugumo organai susekė plėšiką. Suimant A.Kraujelis priešinosi ginklu ir per susišaudymą buvo nukautas".

Tokia, iš pirmo žvilgsnio kasdieniška, informacija, daug ką savyje talpina. Tai Lietuvos partizanų istorijos paskutinis puslapis. Tai pabaiga ginkluotos kovos, kurios garbingu atstovu buvo A.Kraujelis. Daug kam ir dabar jis atrodo kruvinu, šaudžiusiu nekaltus tarybinius žmones ir pagaliau degradavęs - tapęs vos ne eiliniu plėšiku. Užtenka tik pavartyti tų metų Utenos ir Molėtų rajoninius laikraščius, kad įsitikintum, kaip veikė KGB sistema, visokiais būdais ir priemonėmis norėdama nuslėpti teisybę.

Taip, buvo kraujo, buvo aukų, buvo "plėšikavimo" atvejų. Tačiau reikia suprasti to meto padėtį, politines

priemonės, kurias naudojo tuometinė komunistų valdžia ir jos parankinė KGB. Reikia nepamiršti, kad visur ir visada galioja ir galios taisyklė: teroras gimdo terorą. Negalima norėti, kad tas, kuris nešioja ginklą, jo nenaudotų kovoje su priešu okupantu, o tuo labiau su savo tautos išdaviku. Nereikia pamiršti ir specialiai, su tam tikrais tikslais įvykdytas žudynes, suplanuotas šėtono tarnų.

Gana vaizdžiai A.Kraujelį apibūdina neseniai girdėtas pasakojimas.

Rubikių ežero saloje Kraujelis turėjo radijo siųstuva, kuriuo reguliariai perduodavo į užsienį informaciją. Tą salą šiaip taip išsiaiškino saugumiečiai. Kartą jis valtimi nusiyrė į ją, kad perduotų žinias į užsienį. Kagėbistai tuo metu surengė pasala tikėdamiesi pagaliau sugauti gyvą šį aršųjį banditą. Ogi laukia, laukia nusibodo, bet to vis kaip nēr, taip nēr - negrižta iš salos. Nusprendė patys į ją nuplaukti ir paimti - kas bus, tas. Nuplaukė, o ten Kraujelio nė kvapo, tarsi būtų išgaravęs. Radijo siųstuva surado ir, žinoma, sudaužė. (Blaiviai galvojant, galėjo pasiimti. Tačiau pas mus viskas ne taip, kaip visam sviete). Tai kur gi dingo tas Kraujelis? Svarstė, svarstė kagėbistai ir nusprendė: turėjo jis, niekšas, su savim akvalangą ir, nujausdamas pavojų, persirengė juo, po vandeniui plaukdamas pasiekė kitą krantą. O ten jau ieškok vėjo laukuose... Kraujelis ne iš tų, kurie lengvai patenka į rankas.

Tą jis įrodė ne tik žmonių lūpose likusiais pasakojimais - savotiškomis legendomis, kuriose persipynė realybė ir žmonių fantazija. Šiaip ar taip, tačiau blogo pasakojimo apie jį dar neteko girdėti.

Reikia prisiminti jo biografiją, atidžiau susipažinti su jo veikla.

Visa šeima buvo labai patriotiška, Antanas nuo 1944 metų artimai bendravo su partizanais, daug kuo jems padėjo. 1948 metais įstojo į H. Ruškulio (Liūto) būrį, kuriame buvo žvalgybos skyriaus viršininku. Patekus sunkiai sužeistam Liūtui į nelaisvę (jis buvo sušaudytas 1952 metais), galutinai gęstant partizanų pasipriešinimui, veikė beveik vienas. Tačiau ir vienas yra tiek pagarsėjęs savo veikla, kad tapo žinomu visoje Rytų Aukštaitijoje. Sako, kad dėl Kraujelio buvo padidinti etatai saugumiečiams Molėtų ir Utenos rajonuose. Pilnai tikėtinas dalykas, kadangi kas nemėgsta gauti pinigų už nieko neveikimą. O priešą pas mus moka sukurti...

Nesigilinta kol kas atidžiau į A. Kraujelio gyvenimo faktus, nesiaiškinta giliau jo veikla, tačiau jo asmenybė prašyte prašosi to. Vien jau minėti pasakojimai-legendos ko vertos. Čia ir žmonių jumoras, ir neapykanta priešams, ir laki fantazija. Būtina visa tai užrašyti, palikti ateičiai, jei dabar neturime laiko surinktos medžiagos apdoroti.

**LIONGINAS KURKIS
(BUTLERIS)**

1926 - žuvo 1951.01.25 kartu su
D.Vildžiūnu (Dainiumi)

Gimė Žibėčių kaime. Šeimoje dar buvo
brolis Albinas ir sesuo Prima (dabar
Bytautienė). Turėjo 11 ha žemės.

Nuo mažens pasižymėjo savo geru
charakteriu: buvo paslaugus žmonėms,
atjausdavo tiek mažus, tiek senus. Niekas
negali prisiminti, kad savo amžiuje būtų
ką nors bloga padaręs. Buvo geras tėvams,
girdavo ir kaimynai: niekada nepraeidavo
pro juos nepasisveikinęs, neužkalbinęs.
Ypač globodavo ir užtardavo, esant
reikalui, sesutę Primą.

Pasižymėjo savo sąmojingumu, buvo
nuolat linksmas, mėgo šokti. Baigė
keturis pradžios mokyklos skyrius.

Nuo partizaninio judėjimo pradžios
palaikė ryšius su jais, buvo ryšininku.
Šiuo atžvilgiu Lionginas buvo tikrai
patikimas ir gerai atlikdavo pavedimus.

Kai reikėjo eiti į sovietinę armiją,
nedvejodamas nutarė tapti partizanu.
Sesuo prisimena tą vakarą, kai visa
šeima sėdėjo virtuvėje. Lionginas tėvams
tada pasakė: -"Pyksit ar ne - aš vis tiek
išeisiu į mišką". Ypač nerimavo mama:

- "Vaikeli, ką tu galvoji, juk žūsi..."
Tačiau jis buvo nepalenkiamas:
- "Neprapulsim, kovosim, Lietuva vis tiek
bus laisva, o mes nugalėsime priešus".
Visada panašiai kalbėdavo - buvo taip
įsitikinęs pergale.

Pasirinko, sakytum, keistoką slapyvardį, bet tikrai prasmingą. Juk iš tų vietų kilęs garsios knygos "Už ką" autorius. Tarsi pratęsdamas kovos su pavergėjais reikalą, Lionginas tapo rašytojo Butlerio antrininku.

Visi, palaikiusieji ryšius su būriu, kuriame jis buvo, niekada nepamirš Butlerio. "-Įdomus buvo žmogus, labai geras, linksmas. Turėjo įprotį, išmetęs taurelę tuoj šokti tuo parodydamas pavyzdį ir kitiems." Atsimena žmonės, kaip jis dažnai prie progos mėgo sakyti: "-Gaidy baldy baladokas - tai šuliny, tai griovy, tai duobėje". Iš to jau aišku, kad ir vaizduotę gerą turėjo.

Kaip ir visų partizanų šeimas, tėvus ir seserį 1951 metais išvežė į Sibirą, Kartu vežė Bytautus, Vildžiūnus, Kraujelius - nepabėgusius "banditų" artimuosius ir rėmėjus.

Lionginas žuvo kartu su Vildžiūnu gana įtartinomis aplinkybėmis. Spėjama, kad būta išdavystės, kadangi neseniai apylinkėse buvo Tarzanas ir kitas ne mažesnis išdavikas. Jų - partizanų sušaudymo "operacija" planuota, atrodo, iš anksto.

Sesuo Prima visą laiką nesitaikė su mintimi, kad Liongino palaikų negalima jau surasti. Jos nuojauta vis sakė, kad dabartinės ligoninės Alantoje kieme turi būti ir jos mielojo Liongino palaikai. Visi lūkesčiai pasitvirtino ir pastangos nedingo veltui.

Birželio 9 dieną iškilmingai perkelti
į kapines žuvusiųjų partizanų palaikai.
Jų tarpe ir Lionginas-linksmsis ir
nepamiršamas Butleris.

Pasakojo P.Bytautienė-Kurkytė,
gyvenanti Anykščiuose

STEPONAS MATELIONIS
(AGRONOMAS)

1923 - žuvo 1951.03.16 už Garšvėnų
kartu su V.Rinkūnu(Vėtra) ir A.Širvinsku
(Šalmu)

Tai partizanas, apie kuri nepavyko
surinkti nors šiek tiek išsamesnės
medžiagos. Artimųjų visai nieko nebėra, o
kaimynai ne kažin kiek tepasakė. Be to
gan prieštaringos nuomonės dėl Stepono jų
tarpe. Beliko vadovautis "aukso viduriu".

Gimė Šunakojų kaime, iš kur išėjo į
partizanus apie 1945 metus. Žemės turėjo
8 ha, bet ta buvo labai prasta, todėl
šeima gyveno vargingai. Gyvenama troba ir
tvartas buvo po vienu stogu. Iš sodybos
dabar beliko tik vieniša obelis. Stepono
tėvai mirė anksti, matyt, dar anksčiau,
negu jis žuvo.

Baigė keturis pradžios mokyklos
skyrius. Kiek kaimynai prisiminė, buvo
nuolat linksmas, gyvas. Pasižymėjo
darbštumu, eidavo dirbti "ant dienų",
kas tik prašydavo, padėdavo visiems.

Tapo partizanu nenorėdamas eiti į
sovietinę armiją. Slapyvardį pasirinko
keistoką gal dėl kažkokių vaikystės
pokštų. Anot vieno kaimyno: -"Tėvai buvo
pirmarūšiai, tačiau sūnus nuėjo kaip
pakalnėn". Kadangi buvo nenuorama, tai
rinkęs ginklus, o vėliau "prisiblatino"
prie partizanų, sakė tas pats kaimynas.

Būryje tikrai buvo didelis
pokštininkas, ką, atidžiau išsižiūrėjus į
nuotraukas, rodo veido išraiška. Aišku
tik, kad nemėgo komunistų dar prieš

išeidamas į mišką. Nepanašu, kad būtų galėjęs stipriai terorizuoti gyventojus, kurie buvo palankesni partizanams, nors tokią kalbą irgi teko girdėti.

Steponas žuvo kartu su balninkiečiais vyrais. Važiuodami susitiko su NKVD kareivių būriu, nespėjo pribėgti prie netolimo miškelio per gana gilų sniegą. Žmonės juos tris vos užpiltus žemėmis, atkasė slapta prie Videnišio beveik po trijų savaičių. Buvo visi trys pašarvoti miške prie Gruodžių. Žmonės bendromis jėgomis sukėlė karstus, nupynė vainikus ir palaidojo vietas kapinaitėse. Šiomet ir Steponas neliks nepaminėtas, nedings be žinios, kadangi jam ir Vėtrai bus pastatyti kuklūs partizaniški paminklėliai.

Medžiaga paruošta pagal kaimynų pasakojimus Šunakojų kaime.

**VYTAUTAS MIKELEVIČIUS
(PAPARTIS)**

**1926 - žuvo 1947.05.7 nuo skrebo
kulkos iš pasalos**

**STASYS MIKELEVIČIUS
(BIJŪNAS)**

**1930 - žuvo 1950 metų pavasarį
(balandžio-gegužės mėn.) kartu su
Ivaškevičiumi prie Meilelės**

Abu broliai gimė Šilinkos kaime, netoli Alantos. Be jų dar buvo du broliai Pranas ir Danius. Šeima gyveno labai varganai. Tėvas buvo stalius, eidavo per žmones uždarbiaudamas. Motiną turėjo liguistą, todėl vaikus truputį augino senelė. Vėliau, kai ji mirė, juos globojo dėdės šeima. Jie visi dirbo kaimynystėje pas Marcinkevičius. Tėvas - Feliksas, matydamas, kad negali šeimos pramaitinti, prašė juos išlaikyti be algos, už valgį.

Iš pradžių ganė Vytautas, vėliau Stasys ir Danius. Paaugėję dirbdavo rimtesnius darbus.

Vyriausiąjį brolių Praną 1944.12.13 be priežasties suėmė NKVD, tardė, mušė ir subadė durtuvais. Tėvą ir Vytautą taip pat buvo suėmę, taip pat daužė, spardė, kankino. Vytautas paleistas pasakė: -"Jie daugiau manęs nematys..." O jis, anot pažinojusių jį žmonių, buvo nuostabus vaikinys: drąsus, nemėgo chuliganų, vagių ir kitų blogų žmonių.

Kai žuvo dėdė Vladas (1944 metų gruodyje), Vytautas susirado kulkosvaidį ir nuėjo į mišką pas besislapstančius vyrus, prašydamas priimti į jų būrį. Tie jam pasakė: -"Vytaai, tau dar nereikia eiti armijon, pražūsi, ką tu galvoji..." Tas atrėžė: -"Jei nepriimate, aš kitus susirasiu. Blogiausiu atveju kovosiu vienas". Vyrų pagalvojo, pasitarė tarpusavyje ir nusprendė: dar susiras kokius chuliganus ir baigs bloguoju. Tegu lieka.

Vytautas vis sakydavo: "Kovosiu iki paskutinio kraujo lašo, tačiau atkeršysiu už brolių, už dėdę. Nepasiduosiu tiems niekšams". Po to, kai vieni iš jų suabejojo tolesnės kovos prasme ir sprendė, kaip legalizuotis, jis pasakė: "Eikite, aš vienas liksiu po eglute, tačiau priešams nevergausiu". Jo pavyzdys ir drąsa sulaukė ir kitus nuo tokio žingsnio.

Būdamas partizanų būryje, gavo užduotį (o gal pats pasisiūlė?) susidoroti su vienu blogu žmogumi - Galiausku, kuris buvo įtariamas kaip kolaborantas ir turėjo ginklą. Tas, akėdamas dirvą, pamatė, kaip Vytautas išėjo iš miško ir suprato, kas jo laukia. Parbėgęs namo, pasiėmė šautuvą ir gonke nušovė pastarąjį. Tačiau kas žino, kaip viskas įvyko? Pats Galiauskas, pramintas Barabonu, jau pasikoręs. Nebent galėtų pasakyti tiesą duktė, kuri pasislėpė dilgėlyne pajutusi, kad kiti partizanai keršys už draugo mirtį. Galiauskas pabėgo

į Alantą, tapo tikru skrebu - "liaudies gynėju". Vytauto draugai, nesulaukdami jo ateinant, atėję kieme rado pakrautą vežimą su grūdais, išvertė juos ir paguldė negyvą Vytautą. Galiausko namą sudegino, o Šimėnų kaime jį pašarvojo, paguldė į skubomis sukaltą karstą ir slapta naktį palaidojo Avilčių kaimo kapinaitėse po šimtamečiais maumedžiais.

Vytautas vis sakydavo: "Pamatysit, mano kraujas nenueis veltui. Žuvusieji kada nors bus paminėti". Jo žodžiai išsipildė. Buvęs paslapyje kapas pažymėtas kukliu partizano paminklu.

Jis įeis į Alantos partizanų istoriją kaip pati pirmoji J. Petrausko (Laimučio) būrio auka. Labai gaila, kad šioje knygelėje nėra vienintelio jo nuotraukos. Negi niekas neišsaugojo nors mokyklos laikų, nors grupinės?

Stasys augo taip pat, kaip ir Vytautas. Abu buvo baigę po 4 skyrius. Tapo partizanų, tarytum pratęsdamas Vytauto norus. Tik šį kartą viena auka buvo daugiau... Dėdė Jonas (Mikelevičius-Barčys) prašė, kad tik jis neitų į partizanus. Atsakas buvo labai nekonkretus, daug nežadantis. 1948 metų žiemą ir Stasys tapo partizanų.

Žuvo 1950 metų pavasarį netoli savo gimtinės užėję su draugu ant pasalos. Žmonės pasakoja, kad jam pirmiausia peršovė kojas, todėl labai šaukė dėl nepakeliamo skausmo. Alantos skrebai abu užkasė buvusio "skrebyno" (dabar ligoninės) kieme. Žemė išdavė paslaptį: žiu metų birželio pradžioje surasti jų palaikai ir iškilmingai perkelti į

miestelio kapines. Tad Bijūnėlis dabar
guli greta kovos draugų netoli savo
tėviškės, kurią norėjo matyti laisvą.

Pasakojo:

Irena Sabalinkienė-Mikelevičiūtė,
gyvenanti Šilinkos kaime
Jonas Barčys, gyvenantis Kaune
Danius Mikelevičius - brolis,
gyvenantis Panevėžyje

**JUOZAS PETRAUSKAS
(LAIMUTIS)**

1921 - žuvo 1949.04.30 su J.Rubiku
(Kotu) Dėgėnių-Spiečiūnų laukuose

Mūsų mama buvo to meto šviesuolė, didelė patriotė, labai apsiskaičiusi, labiau vertino dvasinį turimą-mokslą. Vargšė, kiek iškentėjo dėl tų mokytų vaikų, ..

Juozas nepasižymėjo koku nors išskirtinumu, buvo paprastas kaip ir dauguma Lietuvos vaikų. Jis buvo vyriausias tarp trijų seserų ir brolio.

Pradėjo mokytis Molėtų progimnazijoje, vėliau baigė Utenos gimnaziją. Buvo skautas, veiklus, geras organizatorius. Gabus, bet mokytis ne visada turėjo laiko. Per vasaros atostogas daug dirbdavo - padėdavo tėvams žemės ūkyje. Be to, ruošdavo mokinius, norinčius stoti į gimnaziją, tuo užsidirbdamas nors dalį lėšų sumokėjimui už mokslą. Mes juokdavomės, kad jis vaikščiojo visada su knyga po pažastimi. Dar vieną gerą savybę turėjo: labai gerai mokėjo bendrauti su įvairaus amžiaus žmonėmis.

1940 metais pradėjo studijuoti Vilniaus universitete ekonomikos-teisės fakultete. Prasidėjus karui, metus dirbo Alantos žemės ūkio mokykloje buhalteriu. Vėliau tęsė studijas universitete. Nemėgo kaip ir kiti studentai Reicho kareivių.

Prisimenu tokį atsitikimą: ėjome su juo Gedimino prospektu. Jis kažką pasakojo, o aš žiūrėjau tiesiai ir šypsojau. Priešais ėję vokiečių

karininkai pagarbiai pasisveikino. Aš ir dabar matau, kaip pasikeitė jo veidas, ir pradėjo mane barti - kaip aš galiu būti pažįstama su okupantų karininkais. O iš tikrųjų visai nepažinojau; aš net pagalvojau, kad tai jį sveikina. Ir dabar prisimenu jo žodžius: -"Tokių metu gatvėje nėra ko šypsotis".

Mylėjo Lietuvą, bet ne žodžiais. Tikrai niekad nesu girdėjusi, kad sakytų: "Myliu Lietuvą, reikia už ją kovoti". Netgi į mišką išėjo pasakęs, kad reikia eiti.

Tėvai neprieštaravo, o aš dar bandžiau abejoti, kad gal galima būtų daugiau padaryti gyvenant legaliai. Jis pagalvojo lyg kažką svarstydamas ir pasakė: "Ne taip bus geriau". O tikrai galėjo neiti: vidutiniokų vaikas, be to buvo suimtas ir vežtas į lagerį, tik bevežant laimingai pabėgo. Tačiau nei rudajam nei raudonajam okupantui tarnauti nenorėjo. Todėl matė tik vieną išeitį.

Mokantis gimnazijoje, Juozo vienintelė svajonė buvo tapti karininku. Aiškiai žinojo: baigęs gimnaziją stos į Karo mokyklą.

Vieną rytą mama susijaudinusi sako: "Vaikeli, neik tu į tą mokyklą. Aš šiąnakt sapnavau baisų sapną. Rodos, kažkoks sumišimas, tu bėgi, o iš kažkur girdisi balsas: "Kas kardą pakelia, nuo kardo ir krinta". Mes tada iš mamos sapno tik pasijuokėme.

O taip ir buvo. Gal tik gerai, kad žinojo už ką žūsta.

Prisimenu, kai jau vokiečiai traukėsi, mūsų namuose buvo įsikūręs jų štabas (gal

todėl, kad namai buvo prie pat vieškelio, o gal kad vaikai mokėjo vokiškai), tai vokiečiai labai prašė, kad vyresnieji vaikai trauktųsi su jais, bėgtų iš čia. Sakė: "Jūs išsilavinę inteligentai, užėję azijatai rusai vis tiek jus sunaikins". (O jie vis tik teisingai buvo numatę). Mama buvo labai prieš, tai sako: "Vaikeliai - kaip bus, taip bus, savas kraštas brangiausias, nebus laimės svetur". (Tada gi nesitikėjo tokio sovietų žiaurumo). Taip ir paliko Juozas namuose. Jis labai mylėjo mamą ir labai Jos klausydavo.

Užėjus rusams Juozas, nenorėdamas tarnauti sovietams, pradėjo slapstyti. Pas seneli iškasė jam duobę po lova, kurį laiką ten slapstėsi. Paskui 1944m. vasarą, suorganizavo jaunimą į būrį kovai prieš čekistus-okupantus. Taip Juozas su broliu Adolfu tapo Lietuvos partizanais. Adolfui buvo ką tik suėję 18 metų. 1944m., rodos, prieš pačias Kūčias ar Naujus Metus buvo didelis partizanų su skrebais susišaudymas. Adolfą sužeidė, peršovė koją. Juozas su kitais partizanais išnešė Adolfą iš miško pas žmones, paskui paguldė Utenoje ligoninėn. Iš ten jį 1945m. liepos mėnesį, kai šeima vežė į Sibirą, išvežė kartu su tėvais ir seserimi Maryte. Iš vakaro atėjo pas mus (neprisimenu kas) iš Alantos ir pasakė, kad šianakt veš žmones į Sibirą. Mama mane ir seserį Levutę (tarp kitko, tai buvo jo mylimiausia sesuo - labai švelni, tyli) išsiuntė pas kaimynus Karvelius. Sakė: "Nors jūsų neišveš".

Taip ir prasidėjo vargingas klajoklių

gyvenimas« Juozas buvo tiesiog pritrenktas, labai pergyveno tėvų tremtį. Kartą pasakė, kad labai norėjosi nusišauti, taip jam buvo gaila šeimos. Sakė, kad tai vis per jį, kad jis pražudė šeimą. Jis buvo labai jautrus, ypač mamai. Kai sužeidė Adolfą, jis visų prašė, kad nepasakytų mamai, nes ji labai pergyvens, ir taip turi begalę rūpesčių (keista - berniukas buvo daug geresnis už mergaites).

Juozo partizanavimo metu mudvi su Levute vis daugiau glausdavomės pas žmones pamiškėse, kur dažniau galėdavome susitikti su Juozu-Laimučiu. Tapome ryšininkėmis.

Labai gerai prisimenu tą nelaimingiausią dieną - 1949 metų balandžio mėnesio 30 dieną. Juozas su savo būriu tada buvo apsistojęs Pavirinčių miške. Iš vakaro nuėjau į jų stovyklą. Juozas sako: "Mums jau reikia iš šito miško keltis". Kai jie keldavosi iš vieno miško į kitą, dažniausiai aš turėdavau apžiūrėti ar ten ramu ar nesiaučia skrebai. Jis sakė: "Čia jau darosi neramu, kažkas yra pranešęs, kad mes esame čia". Vėliau paaiškėjo, kad pranešė Žigilienė, kalvio iš Antaliežių žmona.

Juozas prašė, kad nueičiau į Spiečiųų apylinkes (ten gyveno sesuo Levutė), apžiūrėčiau, pasiklausinėčiau, ar ten ramu, ar nėra skrebų. Anksti rytą, pasiskolinusi iš Pavirinčių Ažubalio dviratį nuvažiavau į ten, apsiklausinėgau. Ten kol kas buvo ramu,

grįžau pasakyti jiems, kad gali keltis iš Pavirinčių miško. Paaškęjo, kad buvo per vėlu. Jau važiuodama ta kryptimi pamačiau, kad pamiškė pilna kareivių. Žmonės liepė grįžti atgal, nes dar, sako, ir tave suims. Užbėgau pas Katinus Šilinkoje. Jie sako: "Vaikeli, bėk, baisus miško valymas, tiesiog kareivis prie kareivio eina juo". Man beeinant keliuku Svobiškėlio link (buvo apie 12 valanda) - žiūriu: atvažiuoja vežimas, prisėdus kareivių, ir iš jo matosi išlindusios keturios kojos. Nežinau ar tai kraujo šauksmas, bet aš taip ir sustingau vietoje. Atrodo, lyg man kojas suparalyžavo. Pasirodo, jame vežė jau nušautus Juozą-Laimutį ir jo bendražygį Jurgį-Kotą. Kažkokia baisi, neapsakoma nuojauta širdyje, rodos, kad žemė prasivėrė po kojomis.

Ir dabar, sulaukusi 60 metų, dažnai, labai dažnai sapnuoju tą keliuką, tą vežimą ir tas keturias kojas, išlindusias iš jo.

Taip 1949 metų balandžio 30 dieną apie 10-11 valandą žuvo mūsų mylimas brolis, nesulaukęs išsvajoto laisvės pavasario.

Prisimenu tą paskutinį vakarą, Jo paskutinius žodžius. Kaip sakoma, prieš nelaimę nuojauta būna. Taip Jis tada nuoširdžiai pasiguodė (anksčiau būdavo optimistas, sakydavo: "Greit greit išauš laisvės diena"). Tada sakė: "Kažin ar besulauksim tos išsvajotos laisvės, amerikonas mus žiauriai apgavo. Su kiekviena diena vis sunkiau ir sunkiau. Jau ir į kolūkius pradeda varyti, tada tai jau Lietuvėlei galas. Penkis metus

išvargau miške, taip pasiilgau namų, rodos, kad kas dabar leistų į juos, tai sėdėčiau, sėdėčiau - taip būtų gera".

Žinoma, penkis metus išbuvus miške, bunkeriuose, olose, jie buvo labai išvargę. Paskutiniu metu gal tapo ir žiauresni, kerštingesni. Tačiau reikia suprasti, kokią vargą Jie vargo ir už tai atleisti kai kurias jų nuodėmes.

Jį labai mylėjo žmonės, gerbė už paprastumą, teisingumą, mokėjimą bendrauti su jais. Su kiekvienu rasdavo kalbą, mokėdavo ir paguosti, ir jumorą gyslelę turėjo. Prisimenu, Jis labai dažnai sakydavo, kaip yra dėkingas apylinkės žmonėms. Sakė, kad jeigu ne tas žmonių gerumas, jų parama, partizanai neišsilaikytų. Tik gerieji Lietuvos žmonės padėjo jiems, tuo pačiu padėjo visai Tėvynei.

Jis ne kartą prašė ir aiškino mums ir savo draugams: "Kai sulauksite laisvės dienos, nepamirškite žmonių, padėjusių jums, jų pasiaukojimo, pasišventimo".

Taip nors maža dalele, vargu ir skausmu ir mūsų šeima prisidėjo kovose už mūsų brangiąją tėvynę Lietuvėlę. Ačiū Dievui, praėjo laikai, kada buvome vadinami banditų šeima. Duok, Dieve, kad jie daugiau nebegrižtų.

Pasakojo seserys:

Marytė Balčienė, gyvenanti Klaipėdos raj.

Veronika Bražiškienė, gyvenanti Alytuje

DAINA APIE LAIMUTĮ IR KOTĄ

Jau baigias žavingas balandis,
Ateina gegužis gražus.
Ir žuvo nekaltas Laimutis
Ir Kotas - jo draugas narsus.

Jie žuvo, narsieji didvyriai,
Už laisvę užmerkė akis.
Trys seserys verkė Laimučio,
Ir verkė Marijos širdis.

Kaip šalnų pakąsti žiedeliai
Nukrinta ant žemės šaltos,
Taip krito nuo žirgo Laimutis
Kaip žiedas lelijos baltos.

Nukritęs ant kieto arimo
Laimutis gulėjo kraujuos.
Jo kraujas lelijom pražydo
Pavergtos Tėvynės laukuos.

Močiutė pravėrus langelį
Verkdama žiūrėjo tolyn,
Ir šaukė: Laimuti, sūneli,
Kodėl gi manęs negirdi?

Trys seserys jaunos Laimučio
Dabino gelsvasias kasas,
Ir verkė kas vakarą rytą
Laimučio ir Koto narsaus.

RUBIKAS JURGIS
(KOTAS)

1925 - žuvo 1949.04.30 kartu su
J.Petrausku Spiečiūnų-Degsnių kaimų
laukuose

"Nukerta kopūstą - lieka kotas" (Jo
paties žodžiai apie slapyvardį)

Negalima bešališkai rašyti ir pasakoti
apie šį partizaną, be užuojautos dėl jo
vargingos vaikystės, likimo nulemtos iš
pat mažens. Gal kaip tik todėl Jurgį
žmonės vadino meiliau - Kotuku, nors jis
buvo normalaus ūgio ir sudėjimo vyras.
Gražus, skaistus ir vyriškas veidas
patraukdavo daugelio žvilgsni.

Neturėjo tėvo, todėl skaudžiai
pergyveno šią savo lemties nuoskaudą.
Anot kaimynų pasakojimų, motina nuo
mažens nekentė savo vaiko. Palikdavo jį
verkianti be priežiūros, kartą supykusi
net išviedė į dilgėles. Pati buvo
samdinė, eidavo per žmones verpdama,
ausdama, todėl mažas vaikas - Jurgiukas
jai nemažai kliudydavo, buvo papildoma
nemaloni našta. Buvusi graži, tačiau
nugyveno nelabai vykusį gyvenimą ir
nušokusi (įmesta?) į Nemuną nuo Aleksoto
tilto, jame ir nuskendo. Dėl tokios
baigties gal nereikėtų jos labai
kaltinti. Visais laikais buvo ir yra
tokių nelaimingų, likimo sugniuždytų
žmonių.

Jurgis daugiausia gyveno, ganė gyvulius, bernavo pas Vidžiūnus Kijėliuose. Žiemos mėnesiais mokėsi Molėtų progimnazijoje, kur baigė 2 klases (dabar atitinka 6 klasėms).

Antrą kartą sovietams okupavus Lietuvą, slapstėsi bunkeryje kartu su A.Vildžiūnu, nors mobilizacijos banga Jurgio dar nelietė. Po eilinio NKVD kareivių siautėjimo kaime jis apsisprendė: "Mirsiu, bet komunistams tarnaut neisiu, o koks likimas bus, toks bus". Išėjęs į partizanus buvo patekęs, kaip pats pasakojo, į gana dideles kautynes, ir liko gyvas tik palindęs po išvirtusios eglės šakomis. J.Petrausko būryje atsidūrė gana anksti, gal apie 1945 metų pabaigą, labai prisirišo prie jo. Buvo tiesiog neatskiriami vienas nuo kito. Atrodo, kad Jurgį traukė Laimučio inteligentiškumas, platus akiratis ir kiti bendri dalykai. Kartu su Juozu ir žuvo. Žmonės pasakojo, kad jis kiek begalėdamas dengė savo kulkosvaidžio ugnimi Laimutį, tačiau per daug beviltiška ir nelygi vyko kova. Sako, kad abu juos nukovęs tas pats enkavedistas, apimtas tokio žmonių medžioklės įkarščio, kad net basas vijęsis vieną ir kitą. Už tokią "drąsą" karininkas kitų akivaizdoje jį apdovanojęs nuosavu medaliu. Ilgus metus niekas negalėjo surasti vietos, kur Alantoje juos užkasė. Tik šių metų birželio pradžioje pavyko: rasti šešių partizanų palaikai, tarp kurių turi būti ir Laimutis su Kotu. Priglaudė ir Jurgį Motina-Tėvynė, neliks šis taurus vaikiną pamirštas. Žuvimo vietoje gal stovės

kryžius, prie kurio atnešta gėlių puokštė primins, kad jis sakė: "Kai bus laisvė, būsiu ir aš garbingas".

Jurgį gerai prisimena ir suaugusieji, ir anuomet buvę vaikai. Vienai jų ryšininkei Našlaitei - jis yra guodęsis, kad "... Kartą taip neramu buvo, pasižiūrėjau į savo motinos nuotrauką ir pagalvojau: kam ji man reikalinga? Jeigu manęs išsižadėjo, tai kam dar ją nešioju? Dabar ji nei mergina nei motina. Ėmiau ir sudraskiau... Neturiu nė kam pasiguosti, išsakyti savo širdies skausmo... Viena Tėvynė mane priglaus..."

Labai mylėjo vaikus, visada nešykstėjo dėmesio jiems, mielai kartu žaisdavo, tarsi būtų vienmetis - taip nuoširdžiai ir viską pamiršdamas bendraudavo. Todėl anie jį taip mylėjo, laukdavo kada tik ateis iš miško. Gal būt būtų tapęs mokytoju, nes labai mokėjo įtaigiai, vaizdžiai kalbėti, bendrauti be ypatingų pastangų. Kai kas jam yra dėkingas už deklamuotus Maironio, Brazdžionio eilėraščius, už daigus, pasėtus vaiko sieloje, kurie vėliau davė brandžius vaisius. Daug gero yra padaręs visiems: o juk galėjo būti ir priešingai sunkios gyvenimo sąlygos, tėvų auklėjimo ir priežiūros stoka kitus suluošina, dvasiškai sugniuždo. Niekas tuo gal ir nesistebėtų, taip atsitiko ir su jo motina.

Jurgis - mūsų mielasis Kotukas liko žmogumi, parodė, kaip reikia nepalūžti, gyventi ir žūti garbingai. Jo svajonė ir norai išsipildė.

Pasakojo: S. ir P.Vidžiūnai iš Kijėlių
kaimo

J.Cesiulienė, gyvenanti Utenoje

M.Žarskuvienė, gyvenanti Kaune

V.Narušienės gyvenanti Avilčiuose

STEPONAS SABALIAUSKAS
(Šarkis)

1924 - sušaudytas 1952m(?)

Gimė ir augo Žigeliškio kaime. Tėvai turėjo 20 ha žemės. Be jo buvo dar du broliai: Anicetas ir Augustinas. Motina buvo labai religinga, todėl ir visus tris sūnus tokiais išauklėjo.

Brolis Anicetas tarnavo vokiečių kariuomenėje ir spėjama, kad žuvo traukdamasis su jais prie Kuršių marių.

Kitas brolis - Augustinas - pamaldus kaip ir motina. Iš pradžių, vėl grįžus bolševikams, slapstėsi miške, vėliau legalizavosi. Dirbo vairuotoju Kaune, kur mirė 1987 metais.

Motiną išvargino nuolatiniai sovietų valdžios persekiojimai (negalėjo net gyventi savo namuose), tačiau pragyveno garbingą amžių ir mirė 1990 metais, turėdama gerą atmintį ir blaivų protą.

Steponas, paskelbus 1944 metų rugpjūtyje mobilizaciją, neabejodamas nutarė neiti tarnauti okupantams, slapstėsi, tačiau buvo kartu su draugais sugautas ir nuvežtas į Ukmergę. Iš ten pabėgo ir tapo tikru partizanu. Po to, kai 1949 metų pavasarį žuvo J.Petrauskas (Laimutis), tapo kuopos vadu.

Pavargęs nuo sunkios partizano dalios ir nematydamas kitos išeities, 1951 metų rudenį su svetimais dokumentais įsidarbino Šiauliuose statyboje, gyvendamas kartu su žmona. Tačiau NKVD jį greitai surado, areštavo ir, kaip

spėjama, po teismo sušaudė. Yra gandų, kad išduotas V.Petronio(Klajūno), kilusio iš tų pačių apylinkių.

Steponas nekentė tiek vokiečių, tiek bolševikų - visi jam buvo okupantai. Kartą yra sakęs vokiečiams: "Jūs man tokie patys priešai kaip ir rusai komunistai".

Būdamas partizanu nepamiršo religijos, todėl ir susituokė kunigui palaiminus, slapta jį pristačius (apie 1949 metus). Nerūkė, beveik negerdavo, o balsą turėjo nuostabų: visada pirmas pradėdavo dainuoti, visos dainos buvo jo "vedamos". Toks ir išliko daugelio žmonių atmintyje. Kažkodėl labai mėgo "Aš atsikėliau anksti ryteli..."

Ryšininkai ir rėmėjai prisimena kai kuriuos epizodus ir jo posakius.

Pasakoja buvusi ryšininkė Našlaitė. Jis visuomet buvo už laisvą Lietuvą. Surašė visus rėmėjus ir pasakė: "Surašiau visus, kurie mus remia, ateityje nebūsit pamiršti". (Beje, užkastas Avilčių kaimo pamiškėje jo archyvas su mundiruote ir ginklais supuvo. Gal jis nesitikėjo, kad Lietuva dar ilgai vergaus svetimiems?).

Pasakoja kita rėmėja, kad kartą pasakė: "Dabar kovojame su komunistais, o ateis laikas, kuomet panašiai darysime su buožėmis". Buožėmis jis vadindavo tuos, kurie drebėdavo dėl savo kailio, bijodavo įsileisti į vidų partizanus, juos pavalgydinti, sušildyti. Yra buvę atvejų, kai net maistą ar ką kitą tokie žmonės paduodavo per langą tarsi kokiems raupsuotiesiems.

Steponas stengėsi kuo daugiau šviestis: mokėsi rusų kalbos, netgi bandė rašyti eilėraščius, nors buvo baigęs tik 4 skyrius. Jau slapyvardžio pasirinkimas rodo, kad nebuvo eilinio rango žmogus. Visada atrodydavo tvarkingu, kariškai pasitempusiu, tarytum būtų visa galva aukštesnis už kitus.

Kai suėmė saugumiečiai, vedžiojo po visas vietas, kur partizanavo. Aišku, jie stengėsi kuo daugiau sužinoti apie "banditus". Jis neišdavė nė vieno asmens, nenurodė, kur paslėptas archyvas ir ginklai. Sako, kad teismo metu prisipažinęs esąs kaltas. Tačiau kas gi galėjo padaryti priešingai?

Šių metų pavasarį buvo surasta vieta, kur 40 metų gulėjo po žeme jo ištikimasis automatas, pistoletas ir kita amunicija. Labai tikėtina, kad šie ginklai dar pasitarnaus kritišku Lietuvai atveju. Kiti daiktai (jų liekanos) gal bus muziejuje, ko jis pats gal nesitikėjo. Pildosi jo mėgstamos dainos žodžiai:

"Mes žūstam, kad laisvė būt..."

Pasakojo buvusi žmona, gyvenanti Kaune ir kiti asmenys: kaimynai, buvę ryšininkai.

STEPONAS SATKEVIČIUS
(GINTVYTIS)

1925 - žuvo 1949.02.16 Labanoro
apylinkėse kartu su S.Roku(Stumbru) ir
K.Šmigelsku (Smidru)

Tai buvo labai įdomus žmogus: visada
linksmas, gyvas, nenuorama, inteli-
gentiškas, malonių veido bruožų. Puikiai
dainuodavo kartu su S.Sabaliausku(Šarkiu)
ir P.Kaušiniu(Kiaune).

Gimė vargingoje šeimoje Skiemonių
parapijos Janonių kaime. Motina anksti
tapo invalide, buvo siuvėja, darydavo
dirbtines gėles.

Be Stepo dar buvo brolis Jonas ir
sesuo (vienintelė gyva, dabar gyvena
JAV). Seniūnas Satkūnas įkalbėjo motiną
atiduoti vaikus į Utenos vaikų globos
namus. Stepukui tuo metu buvo trys metai.
Ten jis baigė pradžios mokyklą ir dvi
klases, kas atitiko dabartines aštuonias.
Vėliau mokėsi Ukmergės mokytojų
seminarijoje, iš kur išėjo į gen.
P.Plechavičiaus formuojamą Vietinę
rinktinę ir įstojo į Marijampolės karo
mokyklą. Iš jos pabėgo kartu su kitais
kariūnais, kad išvengtų vokiečių
susidorojimo. Mokytojavo Dapkūniškyje,
netoli Balninkų. Iš to laikotarpio yra
išlikusi nuotrauka su mokiniais. Gal kas
nors iš jų papasakos apie savo mokytoją?
Tuo metu įvyko konfliktas su "liaudies
valdžia" ir saugumiečiais. Mat, Stepas
iškoliojo juos, sakytum, dėl menkniekio -
šunų ištryptų žmonių javų. Jausdamas, kad

ir ateityje okupantai bus ne geresni, broliui Jonui pasakė: "Aš eisiu į mišką, tu manęs jau neperkalbėsi".

Išėjęs į partizanus, pateko su didele draugų grupe į vadinamąsias Trakinių žudynes. Likęs gyvas, išstrūko su vyskupo Kuktos giminaičiu ir prisijungė prie J.Petrausko(Laimučio) būrio Alantos apylinkėse. Jame ir buvo iki savo žuvimo dienos, kada Labanoro apylinkėse šešiese iškeldinėjo trispalves Vasario 16-sios proga. Važiavo rogėmis, kurių vėžėmis ir atslinko NKVD kareiviai. Po nakties išvargę vyrai miegojo (o gal buvo ne visai atsargūs?) vienkiemyje, kur juos ir užklupo priešai. Trys iš partizanų žuvo, o likusieji spėjo pabėgti. Taip ir žuvo Gintvyčiukas, kaip jį meiliai vadindavo žmonės (mat buvo nedidelio ūgio). Yra žinoma apytikrė jų užkasimo vieta prie Saldutiškio, pažymėta kryžiumi, pastatytu artimųjų pastangomis. Utenos bažnyčios šventoriaus akmeninėje tvoroje įtvirtinta kukli metalinė lentelė visada primins šio puikaus Lietuvos sūnaus auką.

Labai gaila, kad apie jį mažai kas galėjo išsamiau papasakoti. Gal atsiras žmonių, daugiau žinančių? Būtų svarbi kiekviena detalė, kiekvienas jo žodis. Gintvyčiukas to vertas.

Prierašas.

Savaip įdomi jo brolio Jono gyvenimo istorija. Aktyvus (bet ne iš įsitikinimo) Alantos komjaunuolis vokiečių buvo išvežtas į Didįjį Reichą, Tačiau, vokiečių režimo negalima nė lyginti su sovietinio pragaro sistema, kur žmogų

stengiamasi paversti gyvuliu, grynų darbo įrankiu. Labai įdomiai jis pasakodavo apie tai. Gaila, kad daug kas liko neužfiksuota. Atrodė: dar susitiksime, dar spėsime pakalbėti. Deja, Jonas mirė šių metų pradžioje. O nuostabus buvo žmogus, kaip ir Steponas.

Grižus iš Vokietijos Alantoje kuo tik nedirbo: grūdų svėrėju, pašte prie komutatoriaus, namų valdytoju, mokėsi traktorininkų kursuose Anykščiuose. Kadangi buvo nenuorama, pilnas energijos ir visokių išdaigų pramanytojas, kartą prikūlė vieną "veikėją". Juo pradėjo domėtis ir saugumo viršininkas Poluninas. Priėjęs prie antspaudų ir blankų, pasidarė kas reikalinga ir pabėgo į Kauną, kur dirbo dabartinėje "Lituanikoje" batsiuviu. Kažkada buvęs "pokario metų aktyvistas" visiškai nutolo nuo "aukštų socializmo idėjų". Jeigu visi būtų tokie kaip Jonas, nereikėtų tada mums jokių forumų, darbo žmonių draugų ir užtarėjų. Geras ir doras žmogus visuomet atskiria grūdus nuo pelų.

Pasakojo:

Jonas Satkevičius, gyvenęs Kaune,
(miręs 1990 m.)

Stasė Rokaitė, gyvenanti Molėtuose

JONAS ŽIGELIS
(ILGŪNAS)

1924 - žuvo 1951.12.25 su A.Bytautu
(Garsu) Padvarniuose ("Spalio''kol.)

Gimė ir augo Juodiškio kaime. Tėvai - Alfonsas ir Antanina turėjo 20 ha žemės. Šeimoje buvo dar dvi seserys. Visa šeima 1948 metais ištremta į Sibirą, išskyrus tik Nataliją. Tėtis Sibire ir mirė. Grižo motina ir sesuo Eleonora 1950 metais.

"...Mano jie (vaikai) buvo prispausti darban. Turėjom valaką žemės, netikus buvo.

Jonas baigė keturias klases Girstaitišky... Tokį gerą turėjau, toks darbštus buvo darbininkas...

Atėjus laikui stoti armijon, į ją nestojo. Išsikasė bunkerį, visi jame buvo: Šulskiokas, ir Sabaliauskiokas, ir Rubikiokas ir anas. Juos sugavo, nestojo. Paskui pabėgo iš Ukmergės, visi keturi pabėgo ir visi žuvo iki vieno.

Metus sėdėjo bunkery. Paskui jį rado draugai. Atėjo namo, ant pečkos gulėjo ir išsivedė tada. O verkiau, sakiau - užmuš. Kai išsivedė, ilgai namo nėjo. Kai atėjo, sakau: "Eik, vaikelį, visi registruojasi, registruokis ir tu". Sako: "Gerai, mama, registruosiuos, ateisiu".

Paskui laukiau, laukiau - neateina ir neateina. Atėjo paskui aštuoni iš Alantos miško: Sabaliauskiokas, Šulskiokas, Burbuliokas, o kitų

nepažinau. Atnešiau jiems valgyt, sakau: "Eikit, vyrai, registruokitės. Va, užsiregistravo kiti, važiuoja, eina bažnyčion. Sakau: "Eik ir tu, Jonuk. Tas sako: "Aš naktį pareisiu vienas". Prisigatavijau ir vežimą, ir visa kita. Laukiu, laukiu, ir diena išaušo, o jo vis nėra ir nėra. Ir neatėjo.

Paskui bent du mėnesius neatėjo namo. Oi, kaip gaila man - ir mirsiu, nepamiršiu. Gal nuo Dievo buvo tokia nelaimė duota...

Kai atėjo, jam sakau: "Tave nušaus... Kodėl tu taip, vaikelį?". Jis ir sako: "Vis tiek, ar lovoj mirti, ar miške. Vis tiek aš jau pasišvenčiau". Kai tik taip pasakė, man taip širdį suspaudė... Kiek praliejau ašarų dėl jo. Atsimenu ir atsimenu, ir mirsiu - nepamiršiu šitų jo žodžių.

Žuvo gal ir veltui, gal ir ne, negaliu pasakyti. Dievas žino, kur jį pakavojo. Kai aš atvažiavau iš Sibiro, tai vienas ir klausia: "Žinai, kur tavo sūnus?". Sakau: "Nežinau", Sako: "Molėtuose, Stadaloj iškasėm duobę ir pakavojom"... Ten dabar stovi mūriniai namai... Gal teisybė, o gal ir melavo...

Tai buvo Alantoj minėjimas, buvo ir prie paminklo. Dieve, tu Dieve, gal neveltui žuvo. Mirsiu, vaiko niekad nepamiršiu... Toks geras buvo vaikas, bet kodėl nepaklausė?

...0 iš sodybos liko tik trys klevai ...

Jono Žigelio motinos Antaninos pasakojimas

P.S.

**Jonas prieš savo mirtį yra pasakęs,
kai žmonės pasiūlė pasiduoti,
legalizuotis: "Ne, pasišvenčiau už Lietuvą
kraują praliet, tai ir praliesiu".**

ŠIKUS BALYS (VIJŪNAS)

1926 - žuvo 1952.03.04 bandant suimti
gyvą prie Levaniškių

Gausi šeima, kilusi nuo Inturkės,
gyveno Pavirinčiuose. Buvo keturios
seserys ir šeši broliai. Šeimą turėjo 5
ar 7 ha žemės.

Baigė keturis skyrius.

Atėjus šaukimo į sovietinę armiją
laikui, slapstėsi, buvo įsidarbinęs
Pavirinčių žirgyne. Ten jo brolis dirbo
ūkvedžiu.

Armijos vis dėlto nepavyko išvengti,
buvo jėga paimtas, tačiau kartu su
Bytautu pabėgo iš Klaipėdos.

Prieš patenkant į sovietinę armiją
buvo jau vedęs, paliko du sūnus. Pabėgus
iš jos, pirmiausia nukentėjo žmona
išvežė į Sibirą su pustrečių metų vaiku
ir nėščią antruoju. Taigi abu vaikai
pažymėti tremties ženklų.

Ypatingomis charakterio savybėmis
nepasižymėjo - buvo eilinis Lietuvos
vaikas. Visi prisimena kaip gerą žmogų.

Tai vienas iš paskutiniųjų partizanų
Molėtų-Alantos apylinkėse. Vaikščiojo
kartu su J.Barčiu(Viesulu), Petrėnu
(Artaminu) iki savo tragiškos žūties.
Nežinojo vyrai, kad jų tarpe yra
išdavikai A.Radzevičius(Tarzanas),
V.Petronis(Klajūnas) ir kiti. Nors neteko
akis į akį kovoti atvirai, tačiau šie
judai buvo priversti panaudoti ginklą ir
nušauti Balį ir Petrėną, nebematydami
kitos išeities.

Palaikų buvimo vieta tebelieka iki
Šiol nežinoma.

Abu sūnūs gyvena Vilniuje, pasižymi
tvarkingumu ir darbštumu.

Pasakojo sesuo ir buvusi žmona,
gyvenanti Alantos agrofirmoje ir
miestelyje

**VILIUS VILDŽIŪNAS
(DAINIUS)**

**1920-1951.01.25 Vaikšniūnuose kartu
su L.Kurkiu(Butleriu)**

Gimė Vaikšniūnuose, ten ir žuvo. Gyveno kartu su tėvais. Prasidėjus mobilizacijai į sovietinę armiją, nusprendė neiti į ją ir slapstėsi. Tėvai turėjo pažįstamų tarp medikų, todėl tie padėjo gauti taip vadinamą "balta bilietą". Vilius tuomet galėjo laisvai gyventi ir įsidarbino Anykščiuose mokesčių inspektoriumi. Neilgai ten dirbo - gal pusmetį, kadangi NKVD sužinojo apie jo brolių Danių. Tas vokiečių laikais yra buvęs gen. P.Plechavičiaus Vietinėje rinktinėje, buvo pas Labanoro partizanus. Kai juos ten labai sumušė enkavedistai, slapstėsi savam krašte bunkeryje, kur ir žuvo 1945.07.15 dieną kartu su mokytoju Kazakevičiumi.

Dėl jaunesnio brolio Viliui teko palikti darbą Anykščiuose ir nakčia bėgti į namus. Tačiau teko slapstyti pas kaimynus, kadangi namuose buvo tikrai nesaugu. Kartą su reikalais nuvažiavo į Skudutiškį, vietiniai skrebai atpažino ir suėmė. Tėvui pavyko susitarti su vienu jų - Fomka, kad tas padėtų pabėgti iš rūsio, kuriame buvo uždarytas.

Pabėgus beliko eiti į partizanų būrį, kuriam vadovavo Aukštaitis-Putrimas. Vienas po kito žuvo draugai, o jie kartu su L.Kurkiu vis dar išvengdavo priešo kulkos. Tačiau vienas vakaras buvo lemtingas. Užvalgę ir šiek tiek pailsėję

jie užėjo ant skrebų pasalos. Labai panašu, kad apie juos pranešta išdavikų, nes jie tose apylinkėse tik ką buvo pasimaišę.

Taip jau sutapo, kad tą pačią dieną, kai žuvo Vilius tėvą teisė Utenoje ir "atseikėjo" visus 25 metus. Didžiausia jo kaltė buvo ta, kad vežė grūdus į malūną. O kas gi tuomet galėjo įrodyti, kad miltai nebus panaudoti duonai, kurią valgys banditai, buržuaziniai nacionalistai ir t.t.

Motina ir seserį Stasę ištrėmė į Sibirą, iš kurio grįžo 1957 metais.

Viliaus palaikus tik šiomet pavyko surasti Alantos ligoninės kieme ir perkelti į deramą vietą kapinėse.

Prierašas.

Gal atsišauks mokytojo Kazakevičiaus artimieji, kurie norės sužinoti kur jis palaidotas? Kreipkitės pas Viliaus seserį Stasę Ausiejienę Anykščiuose Šlovės 11-2.

Pasakojo S.Ausiejienė-Vildžiūnaitė,
gyvenanti Anykščiuose

BAINA APIE KAZLŲ SMĖLYNE UŽKASTUS PARTIZANUS

Ilsitės Kazlų smėlyne,
Tautos sūnūs - milžinai.
Jūs paguldėt savo galvas,
Kad gyventumėm laisvai.

Ir kai rytą saulė teka,
Apšviečia kapus smilties,
Pasisemkim čia stiprybės
Ginti laisvę mūs šalies.

Jums garbė, vaikai Tėvynės,
Jūs žalių laukų artojai,
Savo žygius ir gyvybę
Už Tėvynę paaukojot.

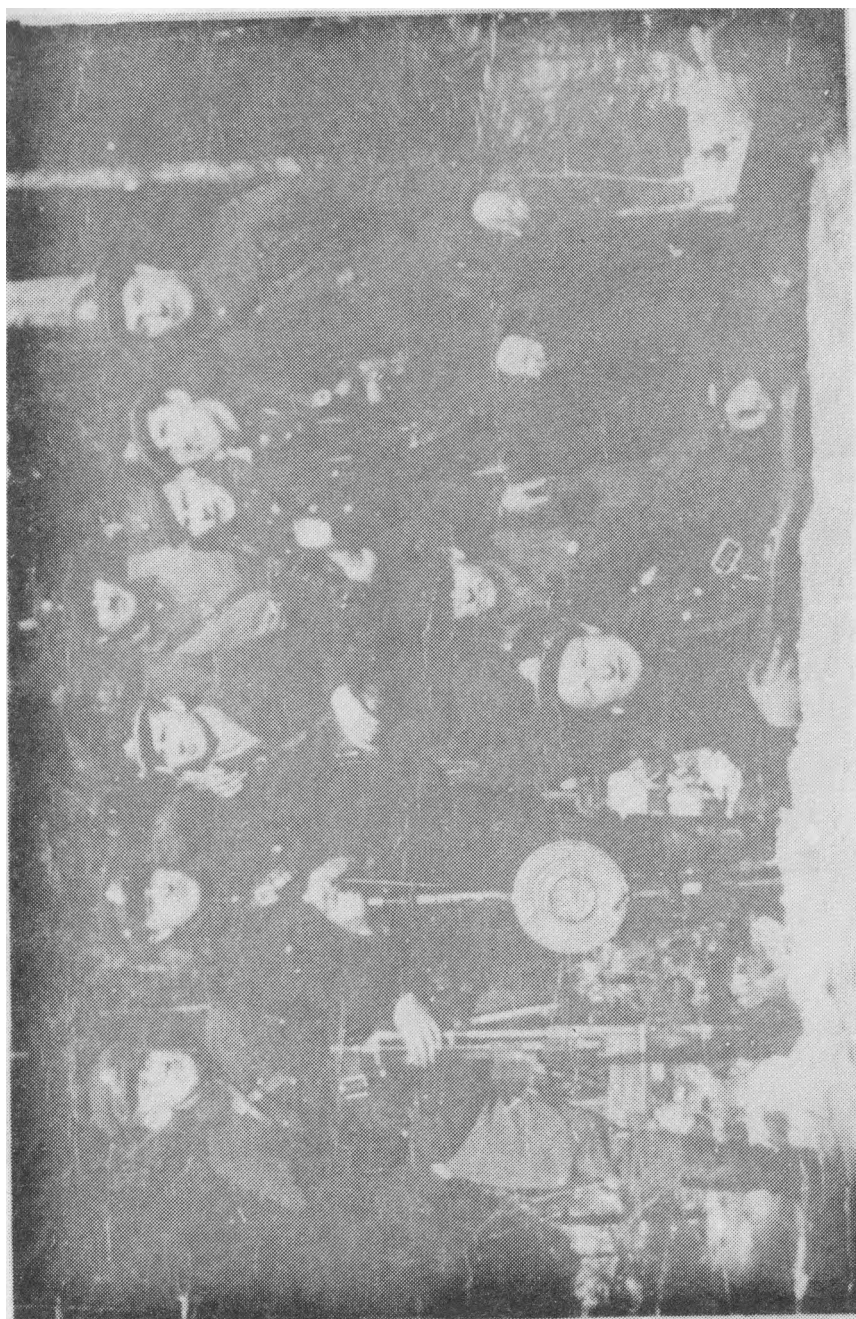

ZALIESKA JONAS, Gyvena Kedrai miuose
Fotosp. 5X-3X; tel. 68249

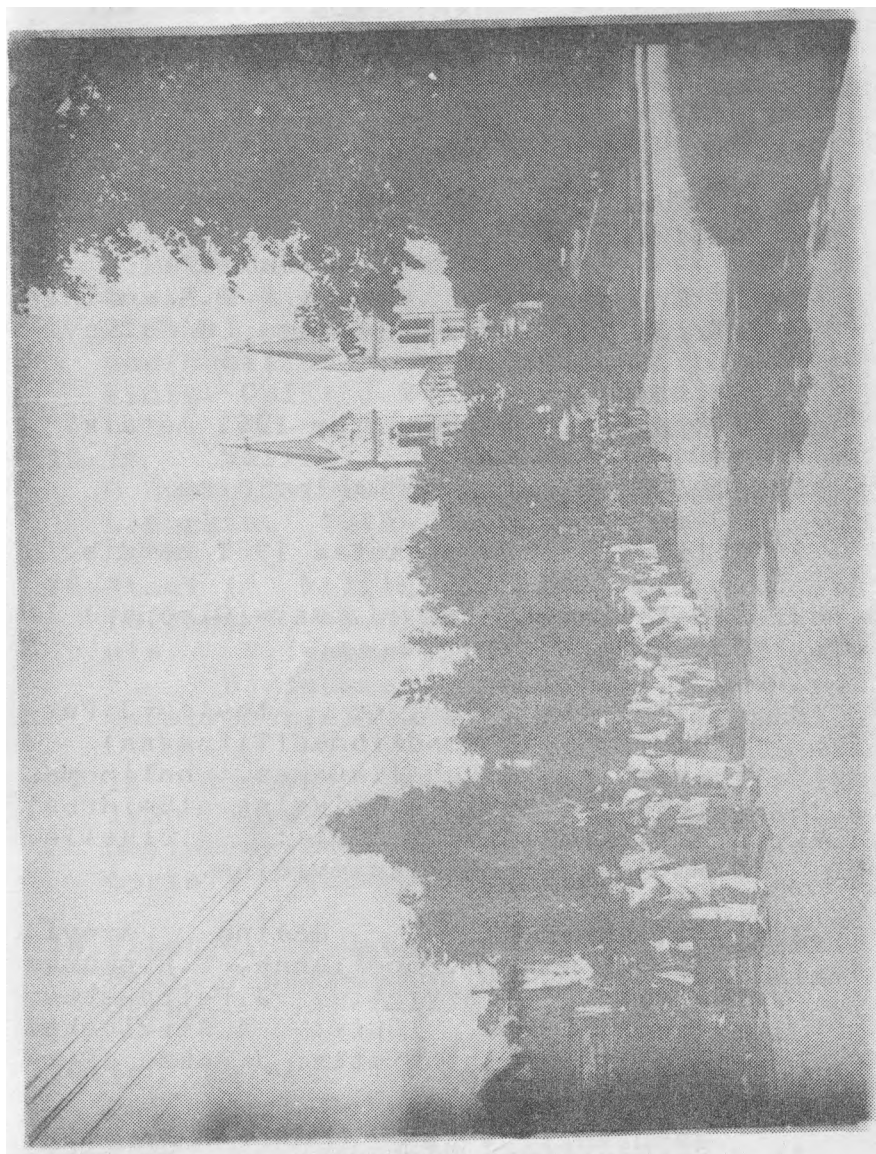

NUOTRAUKOS

1. J.Petrauskas apie 1949 metus.
- 2 . J.Rubikas.
3. J.Žigelis civiliniais rūbais 1951 metais.
4. Iš kairės 4 dešinę: P.Kiaušinis (Kiaunė) - balninkietis, S.Satkevičius, S.Sabaliauskas
5. J.Žigelis - leitenantas 1951 metais.
6. J.Petrauskas ir S.Mikelevičius.
7. J.Žigelis ir A.Bytautas 1951 metais.
8. S.Matelionis ir J.Lasys(Girėnas) iš Sunakojų.
9. Iš kairės 4 dešinę stovi: J.Petrauskas , K.Puodžiūnas(Titnagas) želvietis, S.Sabaliauskas, nežinomas (Ivaškevičius?) K.Šmigelskas(Smidras) balninkietis. Guli: J.Žigelis, S.Matelionis, S.Mikelevičius.
- 10.Iš kairės į dešinę stovi: S.Matelionis, K.Puodžiūnas, V.Rinkūnas (Vėtra) - želvietis, J.Petrauskas, S.Mikelevičius. Guli: A.Širvinskas (Šalmas) - balninkietis, J.Rokas (Beržas) - želvietis.
11. J.Satkevičius Dapkūniškyje su mokiniiais apie 1945 metus.

12. Iš kairės ketvirtas S. Satkevičius.
Kiti kol kas neatpažinti.
13. Iš kairės: neatpažintas, V. Rinkūnas,
neatpažintas, J. Rubikas.
14. Iš kairės į dešinę stovi: S. Urbonas
(Liepa) - sugintietis, K. Šmigelskas,
J. Petrauskas, Barkauskas - kuktiškietis,
V. Rinkūnas. Sėdi: A. Širvinskas,
S. Sabaliauskas, K. Puodžiūnas, J. Alkūnas
(Dobilius) - balninkietis, P. Kiaušinis.
Guli: J. Rubikas, J. Migelis.
15. Iš kairės: J. Juočepys (Darius),
H. Ruškulis (Liūtas), V. Vildžiūnas,
L. Kurkis. 1949 metų Velykos.
16. Stovi iš kairės: J. Žigelis, J. Lasys
(Girėnas), S. Mikelevičius, S. Matelionis,
V. Ivaškevičius, S. Satkevičius,
? Bidlauskas (Darius). Guli:
V. Petronis (Klajūnas), S. Sabaliauskas.
17. Iš kairės: nežinomas (Karvelis?),
J. Juočepys, J. Šutinys (Paleckis),
nežinomas (Zeumeris?), nežinomas (Valteris?) - skiemonietis.
18. J. Lasys, S. Matelionis, S. Satkevičius.
Sėdi: ? Bidlauskas (Darius), S. Sabaliauskas .
19. Iš kairės: J. Šutinys (Paleckis) iš
Noliškio, Beivydas? (Briedis) - leliūnietis,
nežinomas, V. Vildžiūnas.
20. V. Vildžiūnas su seserimi Stase.

21. Iš kairės: nežinomas - skiemonietis,
? Putrimas(Aukštaitis), L.Kurkis.
22. Kas žinos šį partizaną?
23. A.Kraujelis ir nežinomas partizanas.
24. A.Kraujelis ir nežinomas (spėjama,
kad Jovaras, žuvęs apie 1953 metus).
25. H.Ruškulis, A.Kraujelis ir D.Bružas
(Atlantas).
26. Iš kairės į dešinę: A.Petrėnas (Ar-
taminas), V.Petronis (Klajūnas), B.Ši-
kus(Vijūnas), J.Barčys(Viesulas). 1952
metų savasis. Iki paskutinių partizanų
grupės likvidavimo liko tik apie
1,5 mėnesio. Išduos V.Petronis.
27. Stovi iš kairės į dešinę: V.Petronis,
A.Šikus, B.Kemeklis(Kerštas). Sėdi:
A.Petrėnas, J.Barčys.
- 28-29. Partizanų palaikų perkėlimas iš
Kazlų smėlyno į Alantos kapines 1989
metais.

BAIGIAMASIS ŽODIS

Šios knygelės epigrafo žodžiai yra iškalti juodo akmens postamente, kuris buvo užkastas Alantoje ir visos paminklo dalys dar nesurastos. Šį juodą darbą sumaniusieji tikėjosi, kad žemė viską paslėps ir nebeišduos paslapčių.

Tačiau atėjo metas, kai pradėjome atkasinėti partizanų palaikus, paminklus ir jų liekanas, apdaužytas, suskaldytas, pamintas po kojomis.

Taip atsitiko ir su mūsų istorija, kurią buvo bandoma sutriptyti, ištrinti iš tautos atminties ir pakeisti išvien "tarybine". Ir vėl šėtono užmačios liko neįgyvendintos.

Nepilnas čia išvardintų aukų sąrašas, nesuminėti visi partizanai iš Alantos krašto. Sunku dabar atkurti tai, kas vyko prieš kelias dešimtis metų. Daugelio žmonių - liudininkų nebėra gyvųjų tarpe, dar daug reikia kruopščiai ir atkakliai dirbti. Ne visi drįsta sakyti tiesą, bijo antrosios represijų bangos. Tikimės, kad šis kuklus leidinėlis paliks šiokių tokių pėdsaką alantiškių tarpe. Jis numatomas tikslinti, papildyti ir ateityje žymiai išplėsti. Tebūnie jis pirmąją kregždę. Juk kas parašyta, to jau neištrinsi.

Atleiskite tie, kurie čia nerado savo artimųjų pavardžių. Atsiprašome politkalinių, tremtinių ir visų kitų vienaip ar kitaip nukentėjusių nuo raudonojo teroro. Norėjosi pirmiausia paminėti tuos, kurie negyvi, žuvę kovose

ir guli savo krašto žemėje. Vieną, žinoma kur, kiti, deja, dar ne. Tai jų atminčiai skirtas šis leidinėlis.

Be abejo, pasitaikys ir netikslumų. Praėjo tiek metų, blėsta daugelio atmintyje buvę faktai, kitos žinios. Prašome visas pastabas, patikslinimus, naujus faktus, pageidavimus pateikti adresu:

234910 Utena
Utenio aikštė 3
Kraštotyros muziejus (tel.55393)

Nuoširdžiai dėkojame visiems, kurie pateikė medžiagą, pasakojo prisiminimus, paskolino nuotraukų originalus, sušelpė materialiai lėšomis ar kitaip padėjo.

Tokių gerų žmonių tiek daug, kad sunku visus ir išvardinti - leidinėlio apimtis neleidžia. Ačiū Jums, gerieji žmonės!

Gautos virš knygelės savikainos lėšos bus panaudotos Molėtų rajono rezistencijos istorijos medžiagai rinkti.

